

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jegyzői-Egyet” hivatalos közlönye.

Előfizetési árak:

egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fil. — Tanítóknak egész évre 6 korona

Felolós szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora 50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6—8 oldalon vasárnap A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

A háttérből.

Székelyudvarhely, decz. 3.

A nyilvánosság figyelme elől elvont rideg valóság sokkal nagyobb és mélyebb háttérrel bír, mint amennyi az ujság cikkek kereteiből megállapítható.

A magyarság jelen és jövő sorsát intéző nemzedéknek a háttérrel is pontosan kell ismerie, hogy kellőképpen helyt tudjon állani a most folyó s ki tudja meddig huzódó védelmi harcban és biztosan támadni, ha a félelmes következetességgel fejlődő események rákényszerítik. Hogy tisztán lássuk a helyzetet, tovább kell néznünk azoknál a dolgoknál, a melyeket a bécsi láрма elénk tart. Nem csak abban határolódik a helyzet, hogy az osztrák politikai tényezők tiltakoznak minden magyar nemzeti irányu katonai és magyar érdekű közgazdasági reform ellen. Hanem lényegileg az jellemzi, hogy Ausztria ártó és károsító hadjáratot indított ellenünk minden vonalon. Vasutai segítségével meg akarja fojtani az ország határán túl menő egész áruforgalmunkat; a Duna folyón elzárni a hajózást, fejlődésnek most induló tengeri hajózásunkat pedig az állami erővel támogatott verseny és a mi vállalatainkra rótt pénzügyi csapások útján tönkre tenni. Az udvari összeköttetésekkel dicsekvő osztrák ujságok arcátlan cinizmussal bujtogatják nemzetiségi izgatóinkat, a magyar alkotmányosságnak minden belső ellenességét s támogatják és bátorítják azokat a törek-

véseket, a melyek tót és oláh bankok útján közgazdasági partikularizmust igyekeznek meghonosítani Magyarországon. Boszniában és Herzegovinában valóságos irtó háborút indítottak a magyar érdekek legparányibb térfoglalása ellen.

E mellett azonban tele vannak velünk szemben támasztott követelésekkel. A tisztán osztrák érdekeket szolgáló közös hadseregre adjunk száz milliókat, a míg kizárólagosabban osztrák kézben levő közös haditengerészetre megint száz milliókat. Törvényileg megkötött gabonavámjainkat az osztrák ipar olcsóbb élete érdekében szállítsuk le, sőt függesszük föl. Engedjünk behozni annyi húst a Balkánról, sőt Argentínából is, a mennyi az osztrák fogyasztásnak jól esik s a mivel a magyar állattenyésztést minden hasznától meg is lehet fosztani. Vagyis: az az egész osztrák világ, a mely ma odaát a politikát csinálja, egész ártó fegyvertárát mozgósította ellenünk; de semmit sem hajlandó engedni nekünk; sőt olyan követelésekkel áll elő, a melyeneket csak egy megsemmisítően győztes háboru után diktálhat egy embertelenül kapzsi győztes a lába előtt heverő legyőzöttek. Nem a katonai és közgazdasági reformok megakadályozásáról van itt lényegileg szó, hanem arról, hogy Ausztria minden módon és eszközzel tönkre akarja tenni egész nemzeti existenciánkat.

Az első, a mi minden józanul gondolkozó embert megragad az előadott ügyállásból, az, hogy Ausztriát a politikai nagyzás hóbortja megkeverte. Nem ok nélkül írta és írja az angol sajtó a mostani osztrák politika főjellemvo-

násául a nagyzási hóbortot. Hiszen ugy látszik, hogy ma az egész Ausztria a bécsi városháza pinczéjében megkótyagosodott fejekben tartja az esztét, s ez az ész dolgozik az összes bécsi hivatalos bürókban is. A közös hadügyminisztert szinte ugratják a nagy hatalmi hóbort erőltetésébe és arra nem is gondolnak, hogy Magyar ország talán még sem lesz hajlandó megfizetni e hóbort kalandos kiugrásainak árát.

A másik, a mi e helyzetből kézzelfoghatólag előnyulik, az, hogy Magyarország az osztrák ártó szándékokat csak egy ponton tarthatja teljesen féken és ez: a külkereskedelmi politika. Minden többi ellenséges, ártó rendszabály ellen nekünk hasonlóval kell felelnünk, tehát esetleg áldozatokat hoznunk. A kereskedelmi szerződések terén azonban elégséges a szilárd és hajthatatlan ellenzésünk. Ezért hallatlan erőlködés folyik ugy a kuliszák mögött, mint a nyilvánosság előtt, ugy a külpolitika jelszavaival, mint a fogyasztók érdekeinek hangoztatásával az iránt, hogy Magyarország kezéből ezt az erős hatalmi eszközt kicsavarják s a magyar nemzeti álláspont szilárd védelmezőjét, Darányi főlmivelésügyi minisztert az utból eltegyék. A játék nem milliókba, de évenként száz milliókba megy, a melyeket az osztrák érdekeltség kíván zsebre dugni, tehát érdemes a sikeréért sok mindent megtenni. A siker pedig azt jelentené, hogy ha Magyarország a vámpolitika terén elfoglalt erősségét földadja, teljesen fegyvertelenül, levágott kezekkel áll minden osztrák követeléssel szemben. Az utolsó eszközt is kiadja a kezéből, a

Szülőföldünk.

Megmondom én, mi a haza?
Hova mindig vágyunk haza,
Fecskefészkes kicsi házhoz,
Édes anyánk mosolyához.
Ahol annyi boldog emlék,
Virágos rét, tarka lepkék,
Szélid nyájuk kolomphangja,
Karsu torony kis harangja,
Ezüstszinü ferge patak,
Zöld repkényes sziklafalak,
Dajkamesék, tündérvárak,
Vidámkedvü játszó társak,
Szívünkhez nőtt drága felek,
Hü testvérek rokonlelkék:
Hazavárnak integetnek,
Sebb világról mesélgetnek...
Erdő, mező: dalos világ,
Nekünk nyílik minden virág.
Lelkünkhez szól ez is, az is,
Jó ismerős a csillag is.
Százszorta sebb itt az élet,
Százszorta jobb itt a lélek
Édes iga: a gond, munka.
Árván sem vágyunk magunkra...
Lehet, máshol felemelnek,
Itt is, ott is megszeretnek,
Kalács is tán bőven akad,
Lépten-nyomon gyönyör fakad,
Lehet jobb sors, lehet sebb táj:
De a lelünk csak hazafáj.
És ha eljő a halálunk,
A sírba is hazavágyunk...
— — Üdv emel út, merre látok,
Szent ez a föld, merre járok,
Melynek minden kis rögére,
Rácsorgott az ösök vére...
Leborulok szent porába,
Imádkozom: Legyen áldva
Minden jóval, mindörökre,
Szülőhelyünk drága földje!

Fülei Sz. Lajos.

Hivatalos bírálat.

„Udvarhelyvármegye földrajza. Vezérkönyv elemi iskolai tanítók számára. Az új miniszteri tantervhez alkalmazkodva, saját rajzaival ellátta és írta: Szász Ferencz, áll. isk. ig.-tanító. Székelyudvarhely, 1909. Ára 3 K. 80, 119 oldal. A vall. és közokt. ügyi m. kir. miniszter úrnak 1909. évi szept. hó 23-ikán 106.401. szám alatt kelt rendeletére.

Mindenek előtt kijelentem, hogy a szerző szakjelentésének reális voltát — munkájának beható tanulmányozása alapján — minden tekintetben honorálom. Honorálom azért, mert abban nem filozofáló elméleti szempontokat és tantételeket rögzített meg arra utévo, hogy milyennek kellene esetleg egy jó földrajzi vezérkönyvnek lennie, hanem mert saját munkájának tárgyai és módszertani rendszeréből, halmazatából hámozta ki azokat az alaki és anyagi igazságokat, melyeket habár a 2202—1905. eln. számú vall. és közokt. ügyi m. kir. minisztériumi rendelettel kiadott elemi népiskolai Tanterv és Utasítás is idevonatkozó részleteiben fiktírozott, tehát a szakjelentésben magukban véve nem eredetiek, de a melyeknek gyakorlati beváltás folytán konkrét értéket nyert applikációjuk mégis már a szerző sajátos, személyes, legegységibb érdeme. Ha tehát szerzőnek szakjelentése, de munkájának „Előszó”-ja szerint is ezen „vezérkönyv” hivatva van arra, hogy az udvarhelyvármegyei elemi népiskolák III-ik osztálya számára tantervileg előírt földrajzi anyagnak tárgyi és módszertani feldolgozásánál a tanítónak vezérkönyvül szolgáljon, kezére járó és megbízható tanító-barátja legyen, — úgy örömmel elismerem, hogy szerző ezen célját el is érte!

A munka módszertani része ellen tehát semmiféle kifogásom nincsen, mert — miként mondtam — a Tanterv és Utasítás 127—130 oldalain e népiskolai tantárgy helyes és eredményes, nemcsak gyakorlati, de ideális célú tanítására nézve előírt direktívákat szerző szorosan követte és váltotta be. E módszernek

úgy logikai vonatkozásai, tudniillik a tananyag progresszív elrendezése (közelebről—távolabbra, könnyebből—nehézebbre), egyes szakaszok zisztematikus összefoglalása, ismétlése, valamint lélektani sajátossága is, tudniillik a jelen esetben szerencsésen alkalmazott közlő és kérdve-kifejtő tanalak, a földrajzi ismereteknek a történettel és a természettudományokkal való kapcsolása, a séták és kirándulások kereteibe illesztett természetben való tájékozódás, szemléltetés, a lépten-nyomon való térképrajzoltság és térképolvastatás, szerző munkájában mindvégig karakterisztikus kidomborodást nyerne.

A vezérkönyvnek ezen értékes methodikai elhelyezkedése már önmagában véve is határozza a mű szerkezetét. Nem előny ez ezen könyvnek, mert hiszen jó földrajzi vezérkönyv (vagy tankönyv) ezen modern methodikai sajátosságok nélkül el sem is képzelhető, de mindenesetre megemlítésre és elismerésre méltó kiveteli, strukturálisan talajadottsága. És csak természetesen tartom, hogy épen ezen módszertani szerkezeténél fogva a könyvnek még azon impulzív nyomossága is van, hogy a szükséghez képest egyik-másik tanítónak megmutatja a különböző törekvések zavarosságából kibontakozott azon csapást, melyen tudományos és gyakorlati előkészülettel és ébrenlélekkel haladnia kell, ha a földrajz tanításaként a gyermek emlékezetének nem holt betűanyaggyal, néma térképjelekkel való gépies fásasztását, tulterhelését czélozza, hanem ezen hálás tantárgy oktatásának a miniszteri Tanterv és Utasításban is lefektetett életgyakorlati és humanisztikai eleven és maradandó, kellemes és hasznos, produktív sikereit ambicionálja. Különösen kiérezhető ez az impulzív és irányító erő a könyv első két fejezetében foglaltaknak tárgyalásából, melyeket a szerző teljesen a beszéd- és értelemgyakorlatok sajátosságai szerint és közvetlen szemlélettel összekötött mintaleczkékben dolgozott fel, a mint hogy az Utasítás is hangsulyozza, hogy: „a földrajz, főleg a népiskola III. és IV. osztályában, bővített folytatása a beszéd- és értelemgyakorlatoknak.”

De tárgyilag is fedi a vezérkönyv a hivatalos

mivel a követelődőt engedményekre szorítsa. Még a leghalványabb reménye is elenyészik arra, hogy a kapzsi ellenséget tisztességes meg-egyezésre bírassa.

Ennélfogva nem Darányi tárczakérdése a külkereskedelmi politika most aktuális problémája, hanem olyan országos magyar érdek, a melyet teljes eredménnyel szegezhetünk osztrák ellenségeinknek a mi követeléseinknek erősítésére és az ő hóbortos követelődéseik visszaszorítására. Nem is nyugtat meg bennünket az a tudat, hogy a mig Darányi a helyén van, ez a nemzeti erősségünk szilárdan áll. Hangozson kell követelnünk, hogy a magyar törvényhozás többé semmiféle fölhatalmazást ne adjon semmiféle kormányának kereskedelmi szerződéseknek még ideiglenes életbeléptetésére sem. Az efféle fölhatalmazás alapján egy hirtelen előrántott kormány tönkre teheti az országot. Ilyen hatalmat kormányának adni nem lehet. De erős gátat kell vetnünk az osztrák követelődéseknek az által is, hogy a minimális állati és husvámokat, valamint a vámterületi közönség tartama alatt behozható mennyiséget törvényben kötjük meg. A magyar törvényhozás még tartozik az ország e védőbástyáinak fölépítésével. Alkotmányunk megvédi nemzeti életünk testét: de arról is gondoskodnunk kell, hogy e testnek legyen mit ennie.

Másrészt azonban meg sem rémit, meg sem indit bennünket az osztrák táborbaszállás. Rövid néhány szóval utalunk csak rá, mit jelentene külhatalmi politikai és dinasztikus szempontból az, ha az osztrákok céljukat, Magyarország anyagi és kulturális tönkretételét elérnék. Bizonyosan megsokszorozódnék a kivándorlás, a mely miatt az ország egyes vidékein máris alig lehet katonát szerezni. És rettenetesen megcsökkenne az elszegényedett országban az a forrás, a miből most a hadsereg fordított száz milliók omlanak. Nem tudjuk, honnan pótolná a közös hadügy az embereket és pénzt, nem tudjuk, hogy tudna imponálni az ilyen kis erejű külhatalmi politika? Nem tudjuk mivel javulna a dinasztia belső és nemzetközi helyzete, ha a bécsi milli-

tanítási tervezet anyagát.

A szabadban és a tanteremben való égtájak szerinti tájékozódás után (szélrózsza) szerző csupán két keretében szemléletileg ismerteti a tantermet, az iskola udvarát, telkét, környékét, — kirándulási növényekkel a községbe, a község határába, az erdőbe, egy völgybe, egy magaslatra, a dűlőkbe, a folyóhoz, a patakhoz, a rétre, mezőre, kertbe, gyümölcsösbe stb. s mindenütt a természetben való szemléltetés alapján és a szemléletet folytonos térkép-vázolással rögzítve tanítja a lakóhely és határa helyrajzi, természeti, történeti, néprajzi és kulturális ismeretanyagát. Majd a térképolvasásba és a térképrajzolásba való bevezetés után áttér a saját lakóhelyének megfelelő jegyzői kör községeknek ismertetésére s többnyire jegyzői körökből — legtöbbször egy-egy folyóhoz csoportosítva az anyagot — alakítja ki a járást, járásokból (megfelelő összefoglalások után) a vármegyét s munkája végén csak egy rövidke pillantást vet Magyarországára. Az anyag elrendezése, mint mondám, többnyire jegyzői körök szerint történik, de nem mindig, mert szerző a közigazgatási kapcsolatot alárendeli a természetes topográfiai elhelyezkedésnek, a mi földrajzi szempontból mindenesetre csak helyesíthető. Az így kialakult tárgykörök, mint földrajzi egységek, mindegyikéhez a hiteles méreteknek megfelelően kisebbített térképvázlat van csatolva, mely ugy a tanító, mint a növendékek által is, könnyen utánrajzolható s a szemléltető oktatás módszerének e könyvben egyik kiválóan praktikus része. Az ily térképvázlatoknak a limine való utánrajzolása fogja biztosítani, hogy ha a tanuló megtanulta a szemléletet térképre helyesen átvinni, tudhassa egyúttal térkép után ismét a valóságot helyesen elképzelni, a mi minden sikereset célzó kartográfiai s azzal együtt geográfiai készségnek is alfája.

Kívánatos lett volna, hogy szerző könyvéhez a vármegye térképét is csatolja, de miután — szakjelentése szerint — „ma egyetlen intézet sem rendelkezik megfelelő helyiségnevekkel ellátott kiadvánnyal“, a minthogy az 1898. évi IV. t.-cikk alapján a belügyminisztérium által, az országos törzskönyvi munkálatokkal kapcsolatosan helyesített, illetőleg újból megállapított helységnevek szerint szerkesztett térké-

mosok száma néhányval mepszaporodnék, egy huszmillió nemzet pedig széttüszesztenék. De azt tudjuk, mert nyilvánvaló, hogy kevés czinikusabb és vakmerőbb hazugságot jegyzett föl a történelem, mint a mostani osztrák politikát, melynek hivatalos és nem hivatalos intézői dinasztikus, monarkikus és külhatalmi érdekek palástját öltik magukra. Vajjon mikor veszik észre e játék csufságát és ostobaságát a bécsi Burgban és környékén, s mikor akadnak már közös kormányférfiak, kik nyíltan és férfiasan sikraszálljanak, s e játéknak végett vessenek.

Nagyon csalódnak odaát azok, a kik azt hiszik, hogy a magyarokat vak szenvedély viszi előre, s messzebb és mélyebbre látni nem tudnak. Látjuk és tudjuk a most folyó küzdelemnek egy előtérben mozgó erőt, mint burkoltabb háttérét. És ez a tudás elég erőt ad nekünk arra, hogy hatalmasabb, okosabb és félelmebb ellenséggel is győzelmesen megküzdjünk, mint az osztrák politika mostani lármás, vásári hada, melyet semmivel sem tesz előkelőbbé és erősebbé az, hogy minisztereket állit és még azokon is felül álló protektorokkal dicsekszik. —ih.—

KRÓNIKÁS JEGYZETEK.

Székelyudvarhely, decz. 4.

Utolsó stáció.

Immár megérhetett a politika minden, még olyan laikus szemlélőjében is a meggyőződés, hogy a bécsi hatalom a nemzet teljes megalázása árán akar itt nálunk kibontakozást csinálni. Hiába toldoztak-foldoztak össze itthon kooperációs kormánypártot, hiába törték össze a függetlenségi párt többségét, hiába alkudták le a korszakos kormányzati program terveit egy rövid átmenet takargató foszlányaira. Ezeket a foszlányokat se hajlandók Bécsben engedélyezni. Mélyebb meggömbülést kívánnak: vállalkozzék a kormány, hogy mindentelie nemzeti engedmény nélkül adóra és ujonczra felhatalmazást szerezzen.

Csakugyan elértünk az utolsó stációhoz, a nemzeti önérzet elnyelésére kész feneketlen örvényhez. És igen igen rosszul tenné a kooperációs többséggé összerótt kormánypárt, ha lelkében fel nem sikoltana a nemzet életöszöne, s a felülről jövő kényszerűség

pünk tényleg még máig sincsen meg, — ennél fogva egy ilyen térkép elmaradásának ténye indokoltan minősítendő.

Midőn továbbá megjegyzem, hogy a könyvben előforduló sajtóhibákat, a jó magyarság szempontjából helyesítést igénylő kifejezéseket, szóhasználatokat és mondat szerkezeteket, valamint egy néhány kitértelt az érthetőség szempontjából a könyv szövegein javítottam ki, a miért is véleményezem, hogy egy esetleg következő kiadásnál leendő figyelembe vétel végett a bírálati példány szerzőnek kiadassék, az anyag feldolgozását illetőleg tárgyi szempontból a következő fontosabb észrevételeim vannak:

Részben székelyszenterzsébeti körjegyzőség községet feltüntető 7-ik térképvázlat (48. old.) téves geográfiai adatot tartalmaz, a menyiben elhelyezkedés szerint Székelyhidgkuttól északra van Magyarhidegkut (a kettőt csak a Hidegkut patak választja el) és nem megfordítva, mint az a hivatkozott térképvázlaton olvasható.

Magyarorszáok községnél megemlített lett volna az Uj-Lokon át épített sárd—száokodi új törvényhatósági műút csak ép úgy, mint a hogy szerző említi a Kissolymos melletti Hosszuaszót, a Méréfalva melletti Czekendet, Székelypálfalva melletti Kalandát, a kénosi tetőt, a tordátfalvi tetőt stb. Hasonlóképpen meg kellett volna említenie Erdővidékre való átmenetnél a „Hagymás“ nevű szintén új, mintegy 12 km. hosszú, gyönyörűen vezetett műutat is.

Zetelaka nagyközséggel kapcsolatosan megemlített lett volna az ahhoz közigazgatásilag hozzátartozó s a Nagyküküllő és az Ivó-patak összefolyásánál, az ugynevezett Irgó-hegyek délnyugati lábán fekvő „Zsigmondtelep“ nevű, nagy arányú faipari magánvállalat is. (62. old.)

Homoródszentmártonnak (86. old.) újabb terjedelmes hálózatú vízvezetéke is van. Hasonlóképpen vízvezetékét építene, tizezer koronáért, Atyha községben is. (77. old.)

Megemlített lett volna akár az érdekelt községek tárgyalásánál, akár pedig a homoródi járás összefoglalásánál, azon rendkívüli fontosságú közigazdasági lelet, (ha már Székelymuzsna községnél szerző azt is megírta, hogy: „a határon jelenleg közsén

indokából rálépne ama bizonyos örvény szélére. Költészetési felhatalmazást adni a nemzet vágyainak minden biztosítása nélkül: ez lerakása volna annak az utolsó alkotmányos fegyvernek is, amit a törvény az uralkodók abszolutista hajlamai ellen a nemzet kezébe adott.

Exlex jön? Nem vádolhatják ezért magukat a hazafias pártot. Ebbe az exlexbe az a kilencz hónapos obstrukció kényszeríti a nemzetet, melylyel az uralkodó a válságban való döntést folyton elhalasztotta. Ha a nemzet koronás vezére jónak látja ezt az obstrukciót, hát hagyják meg őt a koronátlan vezérek is ebben az akaratában. Hadd fejlődhessék ki abban a végzetességben, mely utóvégre a trónus fényességét is árnyékba borítja, s emiatt majd gondolkodóba esik az a fényesség és jobb belátásra juthat, mint amilyen a nemzet kívánalmaitól való szeretetlen elforgulás.

Ama jobb belátás végett használnia kell a nemzetnek a maga törvényes ellenállását. Szerveződnie kell a türelemben, mely egyszersmind a hatalmat segítő közreműködések visszafajtása is. Szerveződnie kell az egyetértésben, mely gyanuval és pletykával nem riasztja szét egymástól a magyart, vagy a gyanu és pletyka izgatásaival nem készíti a hazafias pártokat kétségbeesett és hatalomhoz kapkodó cselekvésekre.

Adys muzsika.

A magyar irodalom nagyobb dicsőségére fűrge tolló ujságírók könnyen tudnak termelni új és meglépő jelzőket. Így termett a mult hét egyik fővárosi ujságjában az „adys“ jelző is a muzsikára. Ez az „adys“ tudniillik szintén magyar szó; Ady Endrének, az új magyar irodalom sokat emlegetett alakjának a vezetéknevéből való. Így készülnek mostanán a nagy emberek; kis betűs szó lesz a nagy betűs nevékből.

És ugy esett ez az eset, hogy ez az Ady Endre mult héten zenés felolvasást tartott A fővárosban. A mi Babylonunkban. Hol kedvelik a szertelenséget. A mámort. Az érzékiséget. A hátgerinczsorvadást. Góg és Magóg fiát. Párist. És a Gnages rozsaszinű partjait. A szűrőlelkeket. A szent és vad levét. Szóval: az adys dolgokat.

A felolvasásban pedig Ady magáról beszélt mint ahogy jó nevelésű lírikus költőhöz illik. Elpinnaszolta azt is, hogy az ő dalaira nincs megfelelő muzsika. Ezt a panaszt kapta fel ama bizonyos fűrge tolló ujságíró, ki a felolvasó estélyről két hasábos dicshimnusz irván, kiemelte, hogy csak ugyan az Ady Endre verseire nincs megfelelő muzsika. Ezekre valami ujszerű muzsika kell. Valami kfpzeletben se élő zsongás-zajgás. Valami olyan, ami „adys“.

utáni kutatások folynak“) hogy Homoródmálmástól Székelyzsomborig az egész Kis-Homoród völgye egy rendkívül gazdag kőszénmedence (5770 kalóriás) és hogy Lövététől kezdve fel a Tolvajos patak mentén vasérczek vannak feltárva. Vezérkönyvben ezeket megemlíteni csak épen úgy nem lett volna felesleges, mint a hogy nem tartom „tárlózó pedagógiai erénycsöszködésből“ feleslegesnek, annál kevésbbé vezérkönyvben elhibázottnak, a lokodiak agyafurtságának (82. old.) és a kissolymossi nőrabló basának (47. old.) megemlítését sem.

A 23. k. térképvázlat (91. old.) tárgyalásánál Szentkeresztbánya vagy még inkább a Dobogó-fürdő keretébe bele kellett volna rövidesen illeszteni az az ugynevezett „Szász-telepet“ is, mely mintegy 15 év óta a segesvári ágost. evang. egyháznak tulajdonát képezi.

Székelyudvarhelyen felső-leányiskola sincsen többé (59. old.), mert az polgári leányiskolává szerveztetett át még 1904-ben. Azomban a közoktatási intézetek felsorolásánál nem ártott volna megemlíteni a községi kisedővodáról is, annál inkább, mert szerző könyvének megjelenéséig csak ez egyetlen ily fokozatu népnevelési intézetünk volt a vármegyében. És nemcsak Szentkeresztbányának van tanonciskolája (92. old.), hanem megemlítettök lettek volna ugyancsak a Székelyudvarhelyen és a Székelykeresztúron szervezett kereskedő- és iparos tanonciskolák is. Általában a vármegye népoktatási intézeteit községenként kellett volna a tárgyalás anyagába belevonni, csak épen úgy, mint akár a gazdaköröket, ifjusági egyleteket és különböző szövetkezeteket. A gyermeknek esetleg annyi is elég, hogy a járás összefoglalásánál azt mondjuk: „minden községben van eiem iskola“ (54. oldl), de vezérkönyvben, a tanító kalauzálus ennél több is és körülményesebb is helyén való lett volna.

Van két közjogi tévedés is a könyv 114-ik oldalán. Az egyik tudniillik az, hogy nem Magyarországon helyezkedett el a magyar állam, hanem megfordítva, a magyar állam egyik része Magyarországon, miután a magyar állam három részből áll, ugymint: 1. Magyarországból, területe 280 ezer □ km., 2. Fiume szabad tengeri kikötő város és a magyar

Szép ez a neki hevülés, de van hozzá egy kis lehűtő szavunk. A művészetek örök hangulatának egy forrásából bugyog az igazi vers, meg az igazi muzsika is. A népdal mindjárt kap magához illő, kifejező, országok szívében keresztülerdülő dallamot. Ez az egymásra találás, ez az igazi művészetből való születés bizonyítéka. Ha tehát az Ady verseire nem talál semmi muzsika, ez csak azt jelenti, hogy azokban a versekben több idegesség, az értelmetlenség és a mesterkétség, mint a művészet. S ha valaha mégis addy-addy mesterkednek és szertelenkednek a muzsikában is, hogy majd ez találni fog az Ady ideges és furcsa verseire, hát ezt talán „adys” lesz, de nem — muzsika.

Székelyföldi háziipar.

— Az Iparfejlesztő-bizottság figyelmébe. —

Budapest, decz. 3.

Ha azt akarjuk, hogy a székelységben lappangó művészeti erő életre hívassék és a köz javára értékesítették, nem elégséges a háziipari termékek dícsérete és a székelység arravalóságának elismerése, hanem precizitázzni kell, hogy mely iparágak művelése rekompenzálja a költséget és fáradságot. Mert ha nem ezen szempontok lesznek irányadók a remélhető kormánytámogatásnál és társadalmi akciónál, úgy a háziipar sokfélesége annyira megosztja ezen segélyakciót, hogy valóban piaczképes termelvények piaci értékét a kevésbé piaczképesek veszélyeztetni fogják. Könnyen érthető ez, ha figyelembe vesszük azon körülményt, hogy a négy székely vármegye különböző vidékein a fa, bőr, textil, kő, agyag, szalma, nád, stb. termékek különböző izléssel, használati és piaci értékkel állítatnak elő, anélkül, hogy a keresletre és piaczképességre gondot fordítanának. Pedig tudvalevő, hogy ezek a létfeltételei az iparnak s ezek hiányában semmiféle kormánysegítség, vagy társadalmi akció nem lesz képes fellendíteni a támogatásra szoruló székely háziipart. Ezért arra kell törekednünk, hogy a különböző iparágak közül azokat választsuk ki, amelyeknek versenyképessé tételéhez az előfeltételek megvannak.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ilyenek a textil-, fa- és kőipar. Ezek a legfejlettebbek és ezekre nézve a konjunkturák is olyan kedvezőek, hogy valóban nagy eredményeket várhatunk üzletszerű fejlesztésüktől. Ha most már tekintetbe vesszük azt is, hogy Magyarországon a székely textil- és faipar verseny nélkül áll; a kőipar — tekintettel a székelyföldi gazdag márványbányákra — felveheti a versenyt az országnak bármely vidékével: kimondhatjuk, hogy

tengerpartból, területe 19 □ km. és 3. Horváth—Szlavonországból, területe 43 ezer □ km. A 323.019 □ kmnyi magyar állam (magyar birodalom) tehát nem helyezkedhetett el a 280 ezer □ kmnyi Magyarországon. A másik közjogi tévedés pedig e kitétel: „... a magyar király, ki miniszterével kormányozza az országot.” Közjogilag a király, mint a végrehajtó hatalom birtokosa (1791. évi XII. t.-cikk), nem kormányoz, hanem uralkodik. Uralkodik olyformán, hogy államhatalmi tényleges cselekvőségét (executiv potestas, jogalkotás, bírói hatalom, szuverén iniciatív elhatározások törvény által nem szabályozott állami ügyekben, rezervált felségjogok stb.) az 1848. évi III. t.-cikk értelmében: „a törvények és az alkotmány alapján felelős magyar minisztérium által személyesen gyakorolja.” A törvénytörvény egyúttal kétségtelenné teszi azt is, hogy a királynak nincsenek „miniszterei”, legalább nincsenek oly értelemben, mint a milyen például a közös külügyminiszter, ki az uralkodóház magánjogi ügyeit is kezelvén, részben a császári és királyi ház minisztere is. A magyar miniszterek a király mellé rendelt tanácsadók és kormányzóik alkotmányos munkakörükben önálló hatalommá nőtt állami szervek! (E tekintetben a legtöbb népi iskolai alkotmánytani tankönyvünk is lényeges helyesbítésekre szorul!)

Végül még csak azt kívánom általánosságban megjegyezni, hogy nem ártott volna, ha a szerző itt-ott nemcsak rámutat a nép körében élő egy-egy „éredkes” legendára, regére vagy mondára, hanem nyomban le is közli azt.

Midőn tehát még megemlítem, hogy a könyv technikai kiállítására ellen érdelemes kifogás nem emelhető, hogy ára — tekintve a térképklissék méregdrága voltát — indokolva van 3 K.-ban megállapítva, ezen földrajznak az udvarhelyvármegyei népi iskolák III-ik osztálya számára tanítói vezérkönyvül való hivatalos engedélyezését, a hibák és előnyök legszigorúbb mérlegelése alapján, ezennel véleményezem, javasolom.

Chalupka Rezső,
Udv.-megye kir. s. tanfelügyelője.

országos érdek ezen háziiparágaknak minden számbavehető gazdasági tényező részéről lehető legnagyobb mértékű támogatása. Nemzeti szempontból hasonló fontossága e kérdés, mert munkaalkalmat és állandó keresetet biztosít a székelyeknek, a székely család minden egyes tagjának emez iparágak intenzív művelése.

Fejlettség tekintetében első helyen kétségtelenül a textilipar áll. Különösen Udvarhely és Háromszékvármegye székely asszonyai produkálnak — legtöbbször házi használatra — olyan termékeket, melyeknek országsszerte megismertetése bizonyára nagy mértékben hozzájárulna az ausztriai rongyok kiszorításához. Sepsiszentgyörgyön egy élelmes bécsi német okosan értékesíti a háromszéki székely asszonyok szövésművészetét. Gyárat és raktárt rendezett be, hol olcsó áron előállítja vagy beszedi a különféle székely szöveteket, s Oláhországban biztos piacot teremtett számukra. A Székelyudvarhelyen Barcsay és társai cég által tervből vett gyár részvényjegyzése nem sikerült, s így a vállalat is megrendült.

A székely kender-, len- és gyapjúárak minőség, szépség, izlés és tartósság tekintetében felvehetik a versenyt bármely gyár produktumaival. A székely vászon és az ebből készült fehérneműk, ágyneműk, asztali készletek stb. említett tulajdonságaikon kívül eredeti mintázatukkal is feltűnést érdemelnek. A székely asszony szőni, fonni, hímezni, csipkét kötni ott-hon tanul, mintáit a szövőszék mellett gondolja ki és olyan művész ezekben, hogy a legelső szakemberek is tanulhatnak tőle. A gyapjúárak közül a hosszuszőrű pokróczok, a marhaszór-futószőnyegek, vagy legujabban a székely smyrna-szőnyegek bármely előkelő szalonnak díszei lehetnek. A múlt évben Sepsiszentgyörgyön tartott kiállítás alkalmával a Székelyföld házi textilipari kiállítása méltó feltűnést keltett s ismételtelen konstatáltuk, hogy ha a Székelyföldnek is született volna egy Gyarmathy Zsigárdéja, ma a székely textilipar híre messze túl járna az ország határain.

Ehhez járul még az is, hogy a Székelyföld kender- és lentermelésre az országban a legalkalmasabb. Vize, hol kenderét, lenjét kikészítheti, bőven van. Nem hiányzik az érzés, tudás és munkakedv, de a textilipar még sem tud fellendülni, mert a székely vármegye határain túl nem ismerik. A gazdag juhlegelők pedig nyáj nélkül maradnak, mert a gyapjút helyi piacokon kénytelenek a gazdák potom áron eladni, ahelyett, hogy feldolgozva értékesítenék.

Hasonló fejlődőképessége van a faiparnak is. Különösen gazdasági eszközök készítésében művész a székely ember, ami mezőgazdasági államban rendkívüli jelentőséggel bír. Nagy jövője volna — észszerű támogatással — a gyermekjáték készítésnek s ezáltal azt a sok százezret, amit Ausztria évenként elnyel, silány játékszerekért, az érdekes székelység zsebeibe lehetne irányítani. Fel kell itt még említenem a kaptafakészítést, melyet szintén háziiparilag üz néhány élelmes székely, s remekbe készült munkáit hihetetlen olcsó áron vesztegeti el a helyi piacon.

A kőipar fejlődését szakszerű irányítással és támogatással biztosítják a Székelyföld híres, de teljesen kiaknázatlan márványbányái. A gergelyszárhegyi fehér, a vaslábi szürke, a homoródalmási színes márvány, bármilyen külföldi márvánnyal állja a versenyt. Gránit és más faragásra, feldolgozásra alkalmas kő is bőségesen van. Ember is van, aki feldolgozza. Azok a minden tudás nélkül előállított művészi márvány- és gránitoszlopok, sirkövek, építészeti ornamentikák, melyekkel a Székelyföldön lépten-nyomon találkozunk, a kőipar fejlődőképességét igazolják. Ezenkívül szakiskolánk is van Székelyudvarhelyen, melyről a legnagyobb elismerés hangján szólhatunk.

Ezen rövid ismertetésből kétségtelen, hogy a Székelyföld háziipara életképes. Fejlődni és nagyobb eredményeket felmutatni, hogy nem tud, ennek oka elsősorban a piac, a kereslet hiánya. Kicsiny gazdasága, melyet a természeti viszonyok miatt a legnagyobb nehézséggel képes megmunkálni a székely, lekötöi erőit, s háziiparilag inkább csak saját szükségletére termel. Ez az oka annak, hogy anyagilag minden mentőakció dacára is, nem tud megerősödni. Ha a kormány mentőakciója nem tisztán mezőgazdasági térére szorítkozott volna, hanem kiterjedt volna annak idején ipari térére is, — ma nem kellene féltetni a Székelyföldet a nemzetiségek terjeszkedésétől, mert az anyagilag szilárd alapon nyugvó székelység felvehetné a harcot az oláh pénzüzetektől támogatott oláhokkal szemben.

A múlt hibái azonban még jóvá tehetőek. Ha a

kereskedelmi kormány, hasonlóan a földművelésügyi kormány akciójához, az iparkamarákkal és iparfelügyelőségekkel kontaktusban, de nem ezeknek alárendelve, a székely kirendeltséghez hasonlóan, vagy ezt kiegészítve, expozitúrákat létesítene a Székelyföldön, pár év alatt megváltoznék a Székelyföld gazdasági helyzete. Ez az ipari akció elsősorban az életképes háziipart karolná fel. Piacot teremtene a háziipari termékeknek elárúsító helyek, raktárok létesítésével az ország nagyobb városaiban, hol szervei megismertetnék a kiváló minőségű árukat az ország közönségével. Ezzel kapcsolatban a háziipari termelésben rendszert és egyöntetűséget honosítana meg s szükség esetén szakszerű oktatásban részesítené a reá szorulókat szövőiskolák, műhelyek berendezésével. Természetes, hogy addig, amíg üzletszerű iparüzésre szoktatná a székelységet, anyagi támogatásban kellene, hogy részesítse gépek kiosztásával, a termelvényeknek meghatározott árban átvételével, vagy a rendelésekre előlegek adásával. Amint azután a székelység belátja, hogy helyzete javul, az iparüzéssel, minden további járszalag nélkül megtalálja a helyes utat a boldogulás felé. Most azonban vezetésre van szüksége, mert az elmúlt politikai korszak megfosztotta önállóságától.

A székelyudvarhelyi székely gyűlésen esett szó a kézmű és házi ipar érdekében követendő magatartásról. Nem felesleges tehát, ha felszínen tartjuk ezt a kérdést, mert kétségtelen, hogy a Székelyföldön nagyobb bajok vannak, amint ezt gondolják s éppen ideje, hogy a sok jajgatás után végre a cselekvés terére lépjünk.

Lajos Dénes.

HIREK.

Székelyudvarhely, decz. 5.

† Haller Lujza grófnő.

Haller Lujza grófnő m. hó 28-ikán elhunyt.

Az elhunyt grófnő típusa volt a, ma már csak ritkán található, önzetlen emberbarátoknak, akik mindenüket a jótékonyaság és hazafias célok érdekében áldozták fel és elszegényedését is ez okozta. Az egész vidék becéző szeretettel csüggött rajta, mert még szűkös jövedelmét is megosztotta a nála még szegényebb embertársaival. Különös büszkesége volt a fehéregyházi sikon elesett honvédek emlékének gondozása és amíg csak nyitlak a virágok, addig ezeken az emlékeken sohase hervadt el a koszoru, amelyet a lángelkű honleány naponkint sajátkezüleg kötött és helyezett el a vértanuk sírjára.

A székelyudvarhelyi református kollégium tanulóifjúsága is egyik legnemesebb jötevőjét vesztette el az elhunytban, mert még élete utolsó évében a júniusban lefolyt záróünnepélyeken is osztogatták a „Gróf Haller Lujza versenydíjakat”, amelyeket az elhunyt grófnő évtizedek óta zenében- és énekben legnagyobb sikert elért tanuló számára, a kollégium igazgatóságának rendelkezésére bocsátott.

Haller Lujza grófnő édesatyjával, Haller Ferencz 48-as honvédtiszttel önként megosztotta a kufsteini börtönben a nehéz fogság keserű kenyerét. Éveken át voltak bezárva sötét börtönben. Amint kiszabadultak, lázas tevékenységet fejtettek ki, hogy a fehéregyházi csatasik és Petőfi eltűnésének történeti részletei kideritessenek s tisztáztassanak. Édesapjával együtt szervezte az ottani honvédegyületet, csoportosították a honvédegyületeket s ezekkel karöltve kezdtek a gyűjtést a segesvári Petőfi szoborra és a fehéregyházi honvédelemre, amelynek felszerelése néhai Bethlen Gabor grófnak, az Emke elnökének, volt küküllőmegyei főispán utolsó cselekménye volt. És ugyanakkor szentelték fel a fehéregyházi csatasikon levő honvédelemre, melynek tetején a napra néző sas a Hallerek czimeréből uralja az egész csatamezőt Haller Lujza grófnő ezzel nem elégedett meg. Parkirozta az egész fehéregyházi honvédelemet, legszébb rózsákkal és dísznövényekkel ültette be. A temető közepére pedig székely stílusban Petőfi házat épített. Ebben a házban vannak elhelyezve a sirokból kikerült és környékből összegyűjtött Petőfi-emlékek.

Mindezekre, a lelkeben soha ki nem alvó honleányi tüzzel és buzgalommal anyagi erején felül áldozott a nemes grófnő. E miatt a fél kastély és a Haller-uradalom nagyrésze dobra került. Kevés idővel ezelőtt a kincstár megvette a kastély második felét is a sulyos anyagi helyzetbe jutott és nehéz betegségben szenvedő grófnőtől. Haller Lujza grófnőre a nehéz megpróbáltatások óriási sulylyal nehezdedtek az utóbbi években. Ez év elején gyógyíthatatlan nehéz betegségbe esett és a segesvári kórházba került, hol halála, dacára a gondos ápolásnak most bekövetkezett.

A megboldogult nemeslelkű nőt 30-ikán helyezték örök nyugalomra Impozáns részvét mellett. A temetésen megjelentek Nagy-küküllő vármegye és Segevár város vezető férfiai, a gyászoló család tagjai az ország különböző részéről majdnem teljes számban. Eljöttek a székelykereszturi diákok tanáraik vezetésével testületileg. A székelyudvarhelyi református kollegiumot a tanári kar és a tanuló ifjúság

Könyvviteli tanfolyam. Az állami ipari szakiskolában, nők részére rendezendő könyvviteli tanfolyam f. hó 5-én vasárnap délután 2 órakor nyílik meg, a melyre a tanulni vágyó nők figyelmét felhívjuk. Jelentkezéseket elfogad: akár a tanfolyam vezető-tanára Spaller József, akár pedig az intézet igazgatója, az iskola helyiségében délelőtt és d. u. A megnyitás napján is lehet jelentkezni.

Az Udvarhelymegyei Tanító-Egylet folyó hó 18-ikán Székelyudvarhelyt a Budapest-szálló nagytermében d. e. 9 órakor kezdődőleg Szász Ferencz elnökletével rendkívüli közgyűlést tart, melyen a tanügy iránt érdeklődőket is szívesen látják. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Előterjesztés 3. A „Magyarországi Tanítók Országos Szövetségé”-nek ismertetése, s a kötelékébe való belépés. Előadó Szász Ferencz. 4. Az egyesület folyóiratának megindítása. Előadó Kiss Jakab, titkár. 5. Az erkölcsi nevelés biztosítása. Előadó Botos Imre és Gyerkes Mihály. 6. Udvarhelymegye Földrajza (Vezérkönyv) bírálata és a mű kiadásához segély nyújtás. Előadó Botos Imre biz. elnök. 7. M. T. O. Sz.-be való belépés esetén képviselők választása. 8. A „Tanszer-muzeum” szertárosának és könyvtárosának megválasztása. 9. Indítványok. Deczember 17-ikén délután 4 órakor választmányi gyűlés lesz. A közgyűlés végén közös ebéd lesz a „Budapest-szálló”-ban, egy teríték ára 3 korona.

A kivételes nőülési engedélyek. Gromon államtitkár a következő leiratot intézte Udvarhelymegye közigazgatási bizottságához: Az utóbbi időben több alkalommal tapasztaltam azt, hogy 18-ik életévüket még be nem töltött ifjaknak, kivételes nőülési engedélyt kérő folyamodványt, némely törvényhatóság közigazgatási bizottsága pártoló ajánlattal terjesztette föl hozzám. Tekintettel arra, hogy az életkoruk 18-ik évét még be nem töltött ifjak részére a nőülési engedély megadása védkötelességi szempontból hátrányos és a véderővel össze nem egyezhető, felhívom a közigazgatási bizottságot, hogy az ilyen fejletlen koru ifjakat, nőülési engedély iránti kérelmükkel, kellő indoklás mellett — már az elsőfokú intézkedés alkalmával utasítsa el és az iratokat csakis a törvényes időben előterjesztett felbbitel esetében terjessze föl hozzám.

Elszámolás. A következő sorok közlésére kértünk föl: A Polgári Önképző és segélyző-egylet által m. hó 21-én rendezett színelőadás összes bevételé 501 kor., kiadása 224-08 kor. tiszta maradvány 276 kor. 92 fill. Felülfizettek: Ugron Ákos főispán, Dr. Valentsik Ferencz 10—10 K, Sebesi János 8 K, Biró István 5 K, Csillag József 2 K, Leiber Dezső, Bartók István, Zöld János 1—1 K, Veress Mihály 40 f. Valentsik Lajos 50 f. N. N. 70 f. Márton János 60 fillér. Fogadják érte az egylet hálás köszönetét.

KÖZGAZDASÁG.

Székely lovainkról.

Irta: Pálffy Gyula.

A székelység lótenyésztése ügyében annak idején több rendbeli irányító cikk látott napvilágot e sorok írójától. Nagyon jól tudjuk mi, az irodalommal foglalkozó szakemberek, hogy milyen mérvben veszik be gazdáink a nyomtatott betű szellemét. Mégis, elmondhatom, hogy nem maradt épen nyomtalanul fáradságom, mert ha egyebet nem is óhajom szerint, de ama főczéomat, hogy a székely lovat fenn kell tartani és hogy azt tovább tenyészteni feltétlenül szükséges, belátták az intéző körök is és tervzetem szerint a kellő lépések is megtételtek.

A valódi a tipikus székely tenyészállatok e téren vajmi nehezen találhatók föl. Ne feledjük, hogy a lófajták felismeréséhez a ló iránt, feltétlen szenvedélyes szeretet szükséges, míg másfelől bizonyos sportolási hajlam, szóval olyan egyén veheti magát bele az ilyen ügynek az előbbre vitelébe, aki ő maga is, székelyesen kifejezve magam: von haus aus, már bibelődik lóval, esetleg lovassági katona is volt, amely körülmény még inkább képes volt annak idején összeforrasztani egyéniségét a lóval, mert az ilyen ember tudja az állatban megbecsülni — a lovat.

A lóértés nemcsak annyiból áll, hogy tudják annak meglevő négy lába és két füle létezését. Aki vagy egyszer nem takarított lovat — nem fogott

lólábat a vasalásnál, nem hámozott és nem fogott be lovat, aki nem nyergelt lovat, aki nem ápolta beteg lovat, az soha sem lesz jó szakértő.

A lónak tulajdonait a fentebb nagyjában vázolt körülmények illetve műveletek közben ismerjük meg. A lóval való bánásmód és egyuttal a ló iránti rokonszenvet csakis ezen műveletek közben fejlesztjük ki magunkban.

A lónak takarítása alkalmával győződhetünk meg arról, hogy a ló füle miképpen van oda a tetejére bigesztve, hogy azok a fülek hányféle alaknak milyen szőrözeteik, milyen rugalmasok. A fülek között levő u. n. üstöknek a sűrűsége, finomsága csak így tapintás útján észlelhető. Épugy a nyaktüze, a szügy izmoltága, a lapoczkák és végtagok aczélossága csontozata és ezen rejlő idegen képződmények, csak a gyakorlott kéz által ismerhetők fel. Ne higyjük ám, hogy minden ugynevezett „pók” olyan könnyen meglátható szemmel. Igen sokszor a szem csak egy kis szőr felborzolás forma domborulatot sejt és a gyakorlott kéz az, amelyik tapintásával ki van segítve a látószert. A végtagokon rejlő csonthibák felismerése óriási gyakorlottságot igényel. Ne higye azt senki, hogy könyvből az megtanulható.

A végtagok csontalakulata még a lónak fajtájától is függ igen sokszor. Például az angol telivér ló vizsgálatánál a szemünk, hogy így fejezzem ki magam: már úgy van akkomodálva, hogy ott az ugynevezett „nyultetem” már meg sem látjuk. Nem így azonban a székely lónál, ahol a nyultetem, ismerve annak (a székely lónak) munkakörét és használatát, már igen lényeges és így tényezési szempontból is igen fontos hibának vesszük.

Mondom, a végtagokon feltalálható hibák felismerése igen nagy gyakorlatot igényelnek. Annak megszerzését jókora „tandij”-nak a megfizetésével érjük el, vagyis egy néhány ilyen különféle hibával bőven megáldott lovat kell vásárokon jól megfizessünk, hogy azután a magunk kárán okulva, gyarapítsuk lószakértelmünket. A ló patájának vasalása alkalmával ismerjük fel egy laikusnak szükséges képet, a pata szerkezete felől. Ott látjuk meg, ha a cigánykovács véletlenül nem találja el egy szegnek a helyét, minő fájdalmat áll ki az állat. Tehát akkor már láttuk, hogy körülbelül milyen helyen vannak az érzékeny patarészletek elhelyezve. Így ismerhetjük meg a különféle patkókat és azok alkalmazását a szükséghez képest.

A lovak felhámozása is bizonyos fokú szakértelmet igényel. Kell tudrunk a szüghámnak, kápnak stb. fektetését, vagyis ügyelnünk kell, hogy a ló ne a légsövével, avagy az első lábával huzzon és hogy a kápa ne a hasát dörzsölje. A kantározással igen sok alkalmunk van megfigyelni a szemeket, az orrüreget, száját, fogakat és nyelvet. A napkelet felé néző aranszörű kis székely lovak szemében ott ragyog a mesés keleti szinompáknak minden drága csillogása, míg ott a szemefehérének hamiskás villogásából a csalóka, fufangos és tüzesvérűség kinálja magát.

Az orruak rózsapiros behártyája meggyőz annak egészséges voltáról, míg az azon rejlő fekélyek már arra figyelmeztetnek, hogy szakértő beavatkozásra van szükség. A lónál, amikor zabolát teszünk a szájába, megfigyelendő annak temperamentuma, használása, szájának keménysége stb. Ép ezért ne higyjünk annak a városi szegett nyaku lovak kedély hullámszásának, mert azok a szerencsétlenek a legtöbb esetben lánczos, feszítő zabolának a kényszerítő hatalma alatt „nyögnek”. Igen sokszor egy nyomorult szász ló „veti” a szegett avagy kakas nyakot, pedig hát a zabla imitáltat vele egy gonoszkodó székely lovat. Az tény, hogy a legtöbb székely ló szüghöz szegzett fejjel, karika nyakkal jár — ha azt a jókedvű gazda még úgy is kívánja. De az is tény, hogy a székely lónak is kell a jó abrak ezért, valamint, hogy a gazdája is szívesen beveszi az illatos fenyővizet, avagy a jó olajos csuszamlásu hegylevét — ahajt a lózi fogadóban.

A lónak a fogáról lehet felismerni annak életkorát. Kitanult lókupeczek a fogak kopását mesterséges uton, a sütéssel képesek a természetes alakulástól eltéríteni, ámde a szakértő azt is felismeri. A ló életkorának meghatározása igen lényeges dolog.

Azért a ki sokszor figyelgeti kantározás közben a ló fogazatát és azt bizonyos, könyvbéli tanulmányainak gyakorlati uton való érvényesítésére igyekszik fordítani, az idővel felismeri a ló életkorát sokszor még 24 éves koráig is.

A ló beteg is szokott ám lenni. A székely atyafi szeres pálinkát önt az orrába és a ló azonnal megdöglik, mert a „gyógyszer” a tüdőjébe ment.

A beteg ló ápolásához, szakértő állatorvost kell hivatni és sem Venczel bált, sem Izsák Mózsit, mert bizony azok dohányvágók meg pálinka pusztítók és lodöglesztők.

A beteg ló ápolással foglalkozó igazán megszereti a lovat. A szenvedő állat arczkifejezésén viszatükröződő fájdalom és esdeklés ápolójához kitől segítséget vár, egyszerűen megható. Az addig szilaj csintalan állat most bármilyen műveletet tűr és hálásan nézi ápolóját, ha borogatja, ha gyógyszereli.

Azért irom, hogy ismerjük meg, a mi székely lovainkat közletről is, ismerjék aztán értéke szerint fenn tartva, meg is becsülhessük.

Kiadja: Becsek D. Fia könyvnyomdája.

Sz. 11801—909. tklvi.

Arverési hirdetményi kivonat.

A székelyudvarhelyi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Ullmann Emil budapesti cégnek Zengliczky Károly és neje végrehajtást szenvedők, illetve Miklós Jánosné gyergószentmiklósi lakos arverési vevő elleni 420. kor. 50. fillér tőke és jár. iránti végrehajtási ügyében a székelyudvarhelyi kir. törvényszék területén és a székelyudvarhelyi 600. számú telekkönyvben A 1073/a/1. 1073 a/2. 1074. hrszámú ingatlanok, illetve a tagosítás folytán a helyett nyert 1157. és 1158. hrszámú ingatlan 1325. korona u. o. 525. sz. tjkvben 970 a/2/1. 970 a/2/2. 970 a/2/3. hrsz. ingatlanok helyett nyert 1030. hrsz. ingatlan 1900. korona. kikiáltási árban az ezennel csatlakozóknak kimondott Pásztor István 3000 kor. s jár. Ferenczi István 3000 kor. s jár. Kellner Izidor 535 kor. 47 fill. Baruch és Dürner cég 186 kor. 37 fill. Ifj. Schwartz Testvérek cég 2177 K 93 f. Eisler Bernát 441 K 83 f. s jár. Berger Mór 283 K 45 f., 520 K 90 f., 283 K 45 f., 520 K 90 f., 283 K 45 f., 520 K 90 f., 283 K 45 f., s járulékaiból álló követelések behajtása végett is ezenel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az 1909. évi deczember hó 28-ik napján d. e. 9 órájkor Székelyudvarhelyen, ezen telekkönyvi hatóság árverési szobájában megtartandó nyilvános árverésen el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság. Székelyudvarhely, 1909. évi november 21-én.

Gyarmathy, kir. járásbíró.

Sz. 396—1909. végrh.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881 évi LX. t.-cz. 102. § a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszéknek 1909. évi 3462. számú végzése következtében Dr. Paál Ernő ügyvéd által képviselt udvarhelyi Zalogkölcsön intézet javára 120 K. s jár. erejéig 1909. évi aug. hó 17-én foganatosított kielégítési végrehajtás útján le és felfoglalt és 670 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: 2 ló, 1 szekér, 1 írósztal és 5 szekér széna nyilvános árverésen eladtnak.

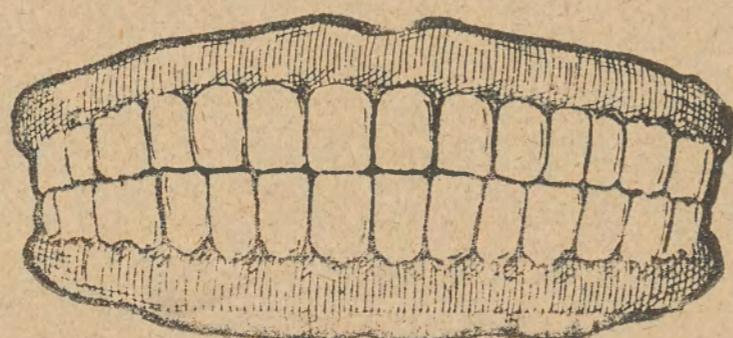
Mely árverésnek az oklándi kir. járásbíró 1909-ik évi V. 250/1. számú végzése folytán 120 kor. tőkekövetelés, ennek 1909. évi ápril. hó 7. napjától járó 6% kamatai 1/3% váltódíj és eddig összesen 75 K 16 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig, Abásfalván, alperesnél leendő megtartására 1909-ik évi deczember hó 15-ik napjának d. e. 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. § értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Oklánd, 1909. évi deczember hó 3-án.

Pollák Ignác, kir. bir. végrh.

Reményi
Frigyes

fogászati műterme
Székelyudvarhely, Kossuth-u. 56.

(Pannajoth-féle ház).

Fogad: délelőtt 8—12 óráig és délután 3—5 óráig.

Kitünő minőségű és legmagasabb szilárdságú PORTLAND CEMENTET ajánl olesó áron a

PORTLAND CEMENTGYÁR BRASSÓ

Itt helyben kapható RÖSLER és GÁBOR czégnél.

Jó forgalmu helyen egy új és korlátlan italméréssel bíró

szálloda-vendéglő vezetésére,

melyben nagyterem és állandó színpad is van egy ügyes vendéglős kerestetik. Esetleg bérbe vagy arra való ember örökáron is megveheti. Ajánlatok a Hitelszövetkezet elnökségének küldendőik Gyergyóalfalu (Csikmegye.)

Sz. 1000—1909. vhtó.

Árverési hirdetés.

Alulírott bir. végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. § a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszéknek 1909. évi 5123 és 5123. sz. végzése következtében dr. Ferenczy Gábor ügyvéd által képviselt Dinka István javára 2900 korona s jár. erejéig 1909. évi november hó 12-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 2184 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: álvány, áruasztal, posztó szövetek és butor nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a székelyudvarhelyi kir. járás-biroság 1909. évi V. 713/6. számú végzése folytán 2900 kor. tőkekövetelés ennek 1909. évi július hó 20. napjától járó 6% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 230 K 32 fillérben biroilag már megállapított költségek erejéig Székelyudvarhelyen, Kossuth utca 6. szám alatt leendő megtartására 1909. évi december hó 11-ik napjának, délelőtt 9 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságokat az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alól is el foguak adni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik

Kelt Székelyudvarhely, 1909. november hó 28.

Nagy Lajos, kir. bir. végrehajtó.

A nagyérdemű közönség szives tudomására hozni van szerencsénk, hogy igen jó minőségű préselt szénát tartunk állandóan raktáron. Épp úgy zab, tengeri és mindenféle terményeket jutányos árak mellett árusítunk, valamint napi árak mellett vásárolunk.

Felhívjuk b. figyelmüket különböző áru és minőségű, igen tisztán kezelt hordó és palack borainkra, amelyek tisztaságáért feltétlen szavatosságot vállalunk.

Répvágó-, szecsavágó-, Kalmár rosta, Triór és egyéb gazdasági gépekben állandó nagy raktárt tartunk, amelyeket árjegyzéki ár szerint árusítunk, előnyös feltételek mellett.

Ugyszintén a tél folyamán igen jó minőségű kőszén tartunk raktáron, amely egy métermázsán felül bármely napon jutányos ár mellett kapható.

Kérjük szives pártfogásukat, melyre érdemes lenni legfőbb törekvésünk leendő.

Teljes tisztelettel

Székely gazdák szövetkezete.

Udvarhelyvármegye Székelyudvarhelyi járás főszolgabírája.

Sz. 3085—909. szb.

Pályázati hirdetés.

Udvarhelyvármegye udvarhelyi járáshoz tartozó székelypálfalvi körjegyzői állás lemondás folytán megüresedvén arra ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalmazás:

1. Fizetés 1600 korona.
  2. Irodai átalány 124 kor.
  3. Utazási átalány 180 kor.
  4. Körjegyzői levél hordozásra 120 kor.
- Lakás természetben.

A kik ezen állást elnyerni óhajtják, az 1900. évi XX. t.-cz. 3. §-ában megállapított képesítésüket igazoló okmányokkal felszerelt kérelmüket folyó évi december 20-ig hozzám beadhadják.

Székelyudvarhely, 1909. december 3-án.

Dr. Demeter, főszolgabíró.

Eladó házak és telkek.

Vár-utca 16. sz. ház, a mellette levő kert (ház-hely) — továbbá Bethlen-utca 69. sz. ház, a mellette levő üres telek (ház-hely), ez utóbbi fele-fele részben, külön-külön is eladók. Értekezhetni DABOCSI MIKLOSNÁL.

Karácsonyi és ujévi ajándékok kiállítása.

Van szerencsém a n. é. közönség szives figyelmébe ajánlani

Gyermekjátékárú bazáromat a ref. kollegium épületében levő üzlethelyiségben

valamint ajándék és diszjúru, porcellán, üveg, bőr, fém, china ezüst, és nagyválasztéku lámparaktáromat Kossuth-u. főüzletemben mélyen leszállított árak mellett. Tekintettel raktárom tulzsufoaltságára, e kedvező alkalom igénybevétele kérvé, maradtam teljes tisztelettel

Dragomán S. J. Ifj. Dragomán Domokos.

Nagy karácsonyi vásár Barcsay Károly férj és női divat áruházában Székelyudvarhelyt.

Tavaszi és nyári kelmékben:

Mosásban teljesen színtartó kartonok, voálok	ezelőtt 35 kr., most 20 kr.
francia	38-40 " " 25 "
delén utáztat	50 " " 32 "
francia batiszt	55-60 " " 40 "
Angol zephírek bluzoknak és férfi ingeknek	80-85 " " 50-55 "
Szatinok válogatott színekben, színtartók	50-56 " " 35-40 "

Őszi és téli kelmékben:

Jó mosható tenniszflanelok	ezelőtt 35 kr., most 18-20 kr.
barchetok minden színben	35 " " 25 "
flanelok minden színben	55 " " 40 "
francia barchetok m. színben	75 " " 50 "
Erős tartós sima posztók m. színben 115 cm.	75 " " 50 "
Divatos női ruhaposztók m. színben 120 cm.	1.50 " " 1 frt.
Sima, koczkás és csikos posztók 120 cm.	2.50 " " 1.50 "
Kosztüm szövetek minden div. sz. 140 cm.	3.50 " " 2.75 "

Fenti árak elsőrendű anyagot tartalmaznak s így a n. é. közönség mielőtt bevasárlását megtenné, kérem az árak jóságáról és olcsóságáról meggyőződni sziveskedjék.

2000 darab maradék félárban kapható.

Magyar ember csak magyar ásványvizet igyék!

Magyar ásványviz

forgalmi és kiviteli részvénytársaság
Budapest, V., Báthory-utca 5. szám.

Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorbad ellen
Borszéki Fokut, közsvény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyuviz
Baross, vesebad ellen

Borhegyi, hughajtó
Boholti, üdítő viz
Előpataki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légsőhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvágygerjesztő
Kásonfokut (Saluteris) jó és litheum tartalma
Rápáti, égvényes ásványviz
Székely-Selters, idült gyomorbadok ellen
Sztójai, csukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a **természetes ásványviz** gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel

Magyar ásványvizekkel a külföld majdnem összes vizei pótolhatók.

Kapható mindenütt!